

МАТЕРІАЛИ

49 / 06 10 36239
ЗАКОРДОННА ГРУПА
Української Соціал-Демократичної Робітничої Партії

МАТЕРІЯЛИ
ДО ТЕОРЕТИЧНО-ПРОГРАМОВИХ
ПИТАНЬ СОЦІЯЛІЗМУ
—
ЗШИТОК I:
НОВА ПРОГРАМА
АВСТРИЙСЬКОЇ СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ
РОБІТНИЧОЇ ПАРТІЇ
в перекладі і з передмовою
М. ГАЛАГАНА

1928

КИЇВ-ПРАГА-ЛЬВІВ

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

ПЕРЕДМОВА.

Закордонна Група УСДРП видала вже чимало книжок, брошур і збірників, в яких читач може знайти багато матеріалу, що стосується до питань програми й тактики соціалістичних партій. Між иншим у текстуальному перекладі та частинно в переказі опубліковано свого часу також і важливіші частини нової аграрної програми Австрійської Соц.-Дем.Роб.Партії, що її схвалив партійний з'їзд в листопаді 1925 р. Тепер ми подаємо переклад нової загальної програми тієї ж партії, програми, яку схвалено на партійному з'їзді у Лінці 3-го листопаду 1926 р.

Ця нова програма А.С.Д.Р.П. являє собою цінний продукт колективної праці видатніших австрійських марксистів. Вона не є лише збіркою певних домагань, що їх здійснення партія ставить завданням своєї практичної чинності. Значіння й цінність її полягає в тому, що в ній дається певна відповідь і на питання принципового характеру, що неминуче мусять виникнути в процесі боротьби пролетаріату за досягнення

кінцевої цілі його боротьби. До таких питань відно-
ситься, без сумніву, питання про здобуття пролетарія-
том державної влади й використання її для своєї
класової боротьби, питання про диктатуру й демокра-
тію, про відношення до інших клас, про передумови за-
ведення соціалістичного ладу й ін. А. С. Д. Р. П. у сво-
їй новій програмі дає відповіді на ці питання може
й не цілком задовольняючі, але в кожному разі такі,
що над ними повинна спинитись увага й думка всяко-
го соціал-демократа, який шукає правильного розв'я-
зання цих важливих проблем. Отже й для українських
соціал-демократів ознайомлення з новою програмою
А. С. Д. Р. П., як новим теоретично-програмовим матерія-
лом, є необхідне й корисне. Це є та причина, що спону-
кала нас дати свій переклад цієї програми україн-
ському читачеві.

Перекладчик.

Прага, січень. 1928 р.

НОВА ПРОГРАМА АВСТРІЙСЬКОЇ СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ РОБІТНИЧОЇ ПАРТІЇ.

Основою є на ученні наукового соціалізму та на досвіді переможної боротьби, веденої протягом десяти років у тісному зв'язку з соціалістичними робітничими партіями всіх націй, Австрійська Соціал-Демократична Робітнича Партія провадить боротьбу за визволення робітничої класи і ставить метою цієї боротьби повалення капіталістичного суспільного ладу та збудування натомість соціалістичного.

Засади, якими вона керується, і завдання, які вона собі ставить, Австрійська Соц.-Дем.Роб.Партія формулює в оцій своїй програмі:

І. КАПІТАЛІЗМ.

І.З розвитком капіталізму все більша частина промислового виробництва, торгівлі й транспорту зосереджується у великих підприємствах. Через конкуренцію великих капіталістичних підприємств багато галузей колишнього ремесла остаточно занепадає; багато з них доходять до того, що виконує тільки дрібні полагодження або займається продажем виробів великих підприємств. Інші галузі ремесла попадають у тяжку залежність од капіталістичних торгових підприємств. Ремісники, що працюють за постійну платню чи від штуки стають найманими робітниками капіталу. Певну, і при тому швидко зростаючу, частину всього народу капіталістичні підприємства обертають у своїх найманих робітників і службовців.

2.З розвитком великих капіталістичних підприємств збільшується продуктивність людської праці. Але не в такій самій мірі поліпшується добробут робітників і службовців. Кожне удосконалення урядження, кожна раціоналізація виробничого процесу, що підвищує видатність праці, робить зайвими робочі сили, а тим самим виставляє робітників і службовців

на лихо безробіття. Безплановість капіталістичного способу продукції витворює або періоди д о р о ж -
н е ч і й н а д м і р н о ї п р а ц і, або пе-
ріоди г о с п о д а р с ь к о ї к р и з и й
б е з р о б і т т я; якщо робітникам і службовцям
пощастить тимчасово здобути собі сприятливіші умови
праці, то частину цих досягнень вони знов утра-
чають чи то через дорожнечу, чи через своє безробіт-
тя. Так витворюється все більша суперечність між до-
бробутом робітників і службовців та продуктивністю
їхньої праці й збільшенням витвореного ними бага-
цтва.

Постійний страх перед безробіттям ставить робіт-
ників і службовців у тяжку з а л е ж н і с т ь
од власників засобів продукції. Вони засуджені все
своє життя працювати на службі в інших; вони включе-
ні в побудований на основі розподілу праці меха-
нізм, якого робочий план і робочі цілі визначаються
без жадної їх участі, вони позбавлені можливості ви-
користати наслідки своїх зусиль і напруження своїх
сил для поліпшення добробуту своїх нащадків. Через
усе це для робітників праця всього їхнього життя
втрачає інтерес і ціль.

3. Страх перед долею робітника спонукує широкі
маси шукати порятунку в д р і б н і й т о р -
г о в л і т а в т и х г а л у з я х р е м і с н и ц т в а,
які ще збереглись. Приплив занадто численних мас до
цих галузей заробітку обтяжує товари високими не-
продуктивними видатками; він загострює конкуренцію
і сильно знижує життєвий рівень дрібних торговців
і ремісників.

Страх перед долею немаєтного робітника примушує
синів бідних селян та робітників старатись за вся-
ку ціну придбати землю. Це доводить до того, що зем-
ля ціниться надмірно високо, а разом із тим вона
надмірно обтяжується боргами. Г і п о т е ч н и й
к а п і т а л забирає собі зиск, проценти та ренту
д р і б н о г о с е л я н с ь к о г о г о с п о -
д а р с т в а, а бідного селянина змушує самого до-
бувати собі нужденну заробітну платню.

Таким чином гніт капіталу, якому підпадають ро-
бітники й службовці, поширюється посередньо також
і на ремісників, дрібних торговців та селян.

4. Капіталістичні великі підприємства об'єднуються у ще більші концерни; вони організуються в картелі й трести і попадають все більше під панування фінансового капіталу.

Могутні картелі диктують цілому народові ціни на товари. Величезні промислові концерни, які мають змогу припинити роботу цілих галузей виробництва, накидають свою волю урядам і народнім представницьким установам. Великі банки панують над продукцією і надзвичайно сильно впливають на державу й суспільство.

Увесь трудовий народ попадає таким чином під тяжке панування невеликої кількості магнатів капіталу.

5. Розвиток продукційних сил розбиває національні рямці капіталістичних організацій. Господарська й політична сила в цілім світі зосереджується в руках фінансового капіталу, високо розвинених капіталістичних країн. Міжнародні картелі диктують окремим країнам ціни на товари й розмір виробництва. Малі й економічно слабкі країни попадають в тяжку залежність од велико-капіталістичних світових держав. Тубольська кляса капіталістів обертається у васала міжнародніх великих фінансистів, національне державне життя тих країн попадає під вплив капіталістичних світових держав.

6. Капіталістичні кляси високо розвинених капіталістичних держав намагаються здобути відсталі господарчо країни поза межами європейського культурного світу, як ринки збуту, джерела сировини та місця приміщення своїх капіталів. Боротьба за колоніальні країни викликає все нові суперечності між світовими капіталістичними державами. Проникнення капіталізму в країни поза-європейської культури перевертає увесь їх традиційний суспільний лад; імперіялістичні світові держави підпорядковують народи іншої культури своєму насильному пануванню. Це панування викликає визвольну боротьбу пригнічених народів.

Таке імперіялістичне перетворення цілого світу викликає постійну небезпеку війни. А в той самий час поруч із розвитком техніки великих капіталістичних підприємств постійно перетворю-

ється й військова техніка. Таким чином розвиток капіталізму все більше жакливими війнами загрожує знищити всю цивілізацію.

II. КЛАСОВА БОРОТЬБА.

1. Капіталізм викликав скупчення робітників у підприємствах, великих містах та промислових районах і примусив їх об'єднатись для боротьби проти гніту капіталу. Пролетаріят, зайнятий в промисловості й ремеслах, у торгівлі й транспорті, об'єднався в соціал-демократичну робітничу партію. Соціал-демократична робітничка партія знищила монополію заможних клас на політичні права, здобула робітництву вплив на законодавство й управління в державі, округах і громадах; вона виборола охорону праці, робітничу асекурацію та соціяльне забезпечення. Вона сильно сприяла розвиткові професійних союзів, які вибороли для робітників кращі умови праці й обмежили сваволю власників підприємств, а також сприяла розвиткові споживчих кооперативів, які намагаються здобути для робітників вплив на товарний ринок.

2. Ступнево соціал-демократичний робітничий рух захопив також і широкі верстви службовців та урядовців з одного боку та робітників сільського й лісового господарства з другого боку. Завданням соціал-демократичної робітничої партії є об'єднати й організувати всю робітничу класу - робітників ремесла й промисловості, торгівлі й транспорту з робітниками сільського й лісового господарства, робітників фізичної праці з службовцями й урядовцями; розвивати й зберегати їх фізичну й духову боєздатність; привчати їх боротись спільно та підпорядковувати всі часткові інтереси окремих професій і підприємств загальному інтересові цілої робітничої класи; підвищувати таким чином боєздатність робітничої класи та виховувати в ній свідомість того, що її життєві інтереси та інтереси її розвитку знаходяться в непримиримому противенстві до капіталістичного суспільного ладу.

3. Що більше гуртується вся робітнича класа для боротьби проти капіталізму, то тісніше об'єднуються для спротиву натискові робітничої класи також і всі класи, які мають вигоду в експлуатації чужої робочої сили. Історичні антагонізми між буржуазією і феодальною шляхтою, між великим капіталом і середньою буржуазією відступають на задній план перед загальним антагонізмом між класом підприємців і класом робітників. Вся буржуазія - ц. т. великі капіталісти й середня буржуазія в містах, великі землевласники й заможні селяне по селах - об'єднуються проти робітничої класи.

Між буржуазією з одного боку і робітничою класою з другого боку стоїть дрібна буржуазія, незможне селянство й інтелігенція.х/ Для них залишається одно з двох: або обернутись у прислужників буржуазії, або стати союзниками робітничої класи.

Що більше в боротьбі за своє визволення робітнича класа стає передовим борцем всього трудяшого народу проти великого капіталу, який гнобить і висискує всі класи трудяшого народу, то все ширші верстви незможного селянства, дрібного міщанства й робітників розумової праці гуртуються навколо робітничої класи. Разом з тим поширюється й завдання соціал-демократичної партії. Її завданням тепер стає: об'єднати під проводом робітничої класи якнайширші верстви всіх трудящих клас на-роду в їх боротьбі проти буржуазії, що йде під проводом класи капіталістів.

4. Ця класова боротьба є не тільки боротьбою між протилежними класовими інтересами, але одночасно й боротьбою між протилежними класовими ідеалами. Боротьба між капіталом і працею - це є боротьба між силою традиції і стремлінням народніх мас до перебудування громадського, культурного й державного життя; це є боротьба між пануванням авторите-

х/ В оригіналі стоїть: "freien Berufe" - ц. т. вільні професії".

т у й стремління народніх мас до с в о б о д и
й самоозначення;

це є боротьба між класою, яка основує своє панування на у т и с к а х і г н о б л е н н і народніх мас, і класою, яка, борючись проти свого власного гноблення і визиску, в той самий час бореться взагалі проти в с я к о г о г н о б л е н н я й в и з и с к у, скерованих проти класи чи полу, нації чи раси;

це боротьба між суспільним ладом, який задля з и с к у вимагає жертви здоров'ям народу і щастям людей, і суспільним ладом, який перетворе народнє господарство в засіб для служення н а р о д н ь о м у з д о р о в ь о й л ю д с ь к о м у щ а с т ь ю;

це є боротьба між суспільним ладом, при якому культура небагатьох основана на н е к у л ь т у р н о с т і визискуваних мас, і суспільним ладом, при якому в в е с ь народ стає учасником культурних здобутків й обертається в єдиний к у л ь т у р н и й к о л е к т и в;

це є боротьба між суспільним ладом, який змушує служити к а п і т а л о в і як розумову, так і фізичну працю, і суспільним ладом, який фізичну й розумову працю підносить до служення в с ь о м у н а р о д о в і.

III. БОРОТЬБА ЗА ДЕРЖАВНУ ВЛАДУ.

I. Соціал-демократична робітнича партія знищила виборчі привілеї заможніх клас, повалила монархію, заснувала демократичну р е с п у б л і к у.

В м о н а р х і ї панувала династія, генералітет, бюрократія; тільки найвищі верстви буржуазії - великі землевласники й великі фінансисти - фактично брали участь разом з ними в пануванні. В демократичній р е с п у б л і ц і вся буржуазія в цілому опанувала державною владою.

З другого боку, демократична республіка дала робітничій класі політичну рівноправність і свободу чину, сильно сприяла розвиткові її духовних сил і свідомости. Р о б і т н и ч а к л а с а в демократичній республіці бореться проти класового панування б у р ж у а з і ї.

Історія демократичної республіки є історією клас-

сових змагань між буржуазією і робітничою класою за панування в республіці.

В демократичній республіці політичне панування буржуазії базується вже не на політичних привілеях, а на тому, що завдяки своїй е к о н о м і ч н і й с и л і, завдяки силі т р а д и ц і ї, через п р е с у, ш к о л у й ц е р к в у вона змогла утримати більшість населення під своїм ідейним впливом. Якщо соціал-демократичній робітничій партії удасться перемогти цей вплив, об'єднати робітників фізичної і духової праці міста й села та придбати для робітничої класи, як союзників, близькі до неї верстви біднішого селянства, дрібного міщанства й інтелігенції, то тоді соціал-демократична робітнича партія придбає для себе б і л ь ш і с ь т ь н а с е л е н н я. Рішенням загального в и б о р ч о г о п р а в а вона здобуде владу в державі.

Так рішаються в демократичній республіці класові змагання між буржуазією та робітничою класою в боротьбі обох клас за душу більшості народу.

В перебігові цих класових змагань може утворитись таке становище, коли буржуазія в ж е н е е н а с т і л ь к и с и л ь н о ю, а робітнича класа щ е н е е т а к с и л ь н о ю, щоб самостійно панувати в республіці. Але всяке с п і в р о б і т н и ц т в о в о р о ж и х о д н а о д н і й к л а с, до якого змушує така ситуація, буде скоро розбите через класові суперечності, що їх не можна усунути в рямцях капіталістичного ладу. Після кожного такого випадку робітнича класа знов буде підпадати під панування буржуазії, якщо їй самій не пощастить здобути панування в республіці. Через те таке співробітництво клас може бути лише переходною фазою розвитку класової боротьби за владу в державі, але воно не може бути метою цієї боротьби.

Здобувши за першої доби своєї боротьби демократичну республіку, соціал-демократична робітнича партія стоїть тепер перед завданням використати демократичні засоби боротьби з метою об'єднати більшість народу під керуванням робітничої класи, а тим самим п о в а л и т и п а н у в а н н я б у р ж у а з і ї, з д о б у т и п а н у в а н н я р о б і т н и ч і й к л а с і в д е м о к р а т и ч н і й р е с п у б л і ц і.

Соціал-демократична робітнича партія намагається здобути панування в демократичній республіці не з метою скасувати демократію, а з метою поставити її на службу робітничій класі, пристосувати державний апарат до потреб робітничої класи та використати його, як могутнє знаряддя, для вирвання з рук великого капіталу й великого землевласництва засобів продукції й обміну, скупчених в їх власності, та для обернення цих засобів у спільне володіння всього народу.

2. Буржуазія добровільно не уступить своїх позицій. Доки вона може панувати над республікою, вона терпить накинену їй робітничою класою демократичну республіку; але вона спробує повалити демократичну республіку та встановити монархічну або фашистську диктатуру, як тільки загальне виборче право витворить загрозу перебрання робітничою класою державної влади або доведе до переходу влади до її рук.

Тільки в тому разі, коли робітнича класа буде в достатній мірі здатна до оборони демократичної республіки проти всякої монархічної й фашистської контрреволюції; тільки в тому разі, коли армія й інші озброєні сили держави будуть готові захищати республіку й тоді, коли рішенням загального голосування влада перейде до робітничої класи, — тільки в тому разі буржуазія не відважить ся повстати проти республіки, отже тільки тоді робітнича класа зможе здобути й використати державну владу засобами демократії.

Соціал-демократична робітнича партія мусить через те підтримувати постійну організованість робітничої класи, її духовну й фізичну готовість до оборони республіки, мусить плекати близьку духовну спільність між робітничою класою й військом, виховувати це останнє а також інші озброєні сили держави в дусі вірності республіці, а тим самим забезпечити робітничій класі можливість повалити класове панування буржуазії за допомогою засобів демократії.

Коли-б, однак, не зважаючи на всі зусилля соціал-демократичної робітничої партії, буржуазній контрреволюції пощастило все таки повалити демократію, то

в такому разі робітничій класі не лишилось би нічого іншого, як здобути владу в державі шляхом гоморожанської війни.

3. Соціал-демократична робітнича партія здійснюватиме владу в державі в формах демократії, зберігаючи всі демократичні гарантії. Ці гарантії забезпечують те, що соціал-демократична влада буде діяти під постійним контролем народньої більшості, об'єднаної під керівництвом робітничої класи, і все буде відповідальне перед цією більшістю. Демократичні гарантії уможливають будівництво соціалістичного громадського ладу в найсприятливіших умовах, при свободній і діяльній участі широких народніх мас.

Але коли-б буржуазія захотіла спротивитись перебудуванню суспільного ладу, яке мала-б перевести робітничу класу за допомогою державної влади, коли-б вона для того систематично руйнувала господарське життя, бралась би до повстання, змовлялась би з закордонними контрреволюційними силами, - тоді робітничу класу змушена була-б здавити спротивлення буржуазії засобами диктатури.

4. Робітничу класу хоче здобути панування в демократичній республіці не для того, щоб завести нове класове панування, а для того, щоб покласти край усякому класовому пануванню. В міру того, як державна влада робітничої класи експропріюватиме капіталістів і великих землевласників та передаватиме зосереджені в їх власності засоби продукції й обміну в загальне володіння всього народу - буде також усуватись і поділ народу на визискувачі й визискувані класи, а разом з тим усуватиметься й класове панування та класова боротьба; тільки тоді демократія із останньої форми класового панування стане формою самоуправління народу, який вже не буде поділений на антагоністичні класи, а держава із знаряддя класового панування перетвориться в громаду об'єднаного народнього колективу.

ІV. БЛИЖЧІ ЗАВДАННЯ СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ РОБІТНИЧОЇ ПАРТІЇ

"За капіталістичного ладу соціал-демократична робітнича партія заступає економічні, соціальні, політичні й культурні інтереси робітничої класи і тих верств трудового народу, які коло неї гуртуються."

І. З б у д у в а н н я р е с п у б л і к и на основі принципів унітарності й демократії; демократизація управління й судівництва; військо настільки сильне, щоб могло подолати контрреволюційні виступи; демократизація військових порядків; забезпечення республіканського характеру війська шляхом комплектування війська із трудових клас, державно-громадського й республіканського виховання рядових воїків, комплектування старшинського складу із підстаршин, а цих останніх із рядових; гарантії особистої свободи /свобода союзів, зборів і преси/, зокрема право азилу для політичних емігрантів.

2. Е к о н о м і ч н а п о л і т и к а підвищення продуктивності праці; усунення перешкод для міжнародного поділу праці й розвитку продукційних сил, відповідна організація фахової освіти; закріплення твердої валюти; боротьба проти господарських криз шляхом регулювання громадських робіт і замовлень та організації продуктивної допомоги безробітним; усунення капіталістичних монополій; державна монополія на ввіз і вивіз зерна й харчових продуктів; розвиток колективних форм господарства; охорона наємників та будування громадами за допомогою держави мешкань для загального користування; демократизація системи оподаткування.

х/ В цьому розділі програми сформульовано домагання партії на ближчий час. Ці домагання випливають із конкретних обставин соціально-економічного й культурно-політичного життя Австрії і тому -принаймні деякі з них- мають виключно місцеве значіння. Ми подаємо тут тільки частину /поставлену в лапках/ повного тексту цього розділу програми; щодо решти, то ми обмежуємось тим, що подаємо в скороченні лише основні точки домагань, сформульованих у цьому розділі.

3. **Соціально-політична оборона** права коаліції робітників, службовців і урядовців та допомога їхній професійній боротьбі; сприяння розвиткові господарської демократії; оборона досягнень в області захисту робітників та службовців і здобування дальших досягнень; забезпечення на випадок безробіття; забезпечення на випадок хвороби, нещастя, старости, інвалідності й сирітства; демократизація прав служби й винагород для громадських службовців; опікування воєнними інвалідами й вдовами; оподаткування клас, які збагатили через обезцінення грошей, на користь дрібних рентерів та дрібних вкладчиків, які потерпіли від обезцінення грошей; організація громадами соціального опікування дітьми, старими, хворими й нездатними до праці.

4. **Жіноче питання**: оборона принципу рівноправності жінок; належна оцінка громадської функції жінки, як матері й господині; спільне навчання в громадських школах учителями обох полів; заборона жіночої праці в професіях, що шкідливі для організму жінки; рівноправність жінок щодо зайняття різними іншими професіями; полегшення праці матерів через утворення громадських денних захоронків для дітей шкільного віку й притулків для немовлят, зрівняння в правах дітей нешлюбних з шлюбними.

5. **Популяційна політика**. А/ Регуляція народжень: організація порадиництва щодо нешкідливих для здоров'я засобів проти запліднення; боротьба проти абортів не методами кар, а порадами й соціальним опікуванням; безкарність абортів, переведених лікарем у публичній лікарні на домагання вагітної; обов'язковість переведення абортів на домагання вагітної в разі, коли-б лікарі встановили, що полог загрожує здоров'ю вагітної або що можна сподіватися народження нежиттєздатної дитини, чи коли-б органи публичної опіки встановили, що народження дитини загрожує економічному існуванню вагітної або її вже живим дітям. Б/ Боротьба проти смертності і спеціально проти дитячої смертності: заведення норм захисту вагітних, породіль та матерів, що годують грудьми; допомога з громадських коштів на виховання кожної дитини, а також допомога матері, що має немовля; соціальна опіка вагітними, немовлятами й дітьми; заведення харчування й лікарської допомоги для ді-

тей, що відвідують школи; організація опіки народнім здоров'ям; боротьба проти туберкульозу, полових хвороб і алкоголізму; переведення справи забезпечення ліками до окружних і місцевих громад та інститутів соціального опікування.

6. Ш к і л ь н и ц т в о: усунення монополії буржуазії на виховання; публічність шкільної справи; безплатне навчання; виховання молоді в дусі самодіяльності й самоуправління; поширення часу обов'язкового одвідування школи до восьми років; система єдиної школи; обов'язкові спеціальні й допомогові школи для дітей з фізичними чи духовними вадами; високошкільна освіта учителів, зв'язана з освітою в педагогічних інститутах; поширення обов'язку продовжувати освіту на всіх дозрілих до школи, які не відвідують фахової чи вищої школи; державні виховні установи, стипендії для студій, студентські доми; непартійність управління високих шкіл; забезпечення науковому соціалізму вільної конкуренції з іншими доктринами.

7. Р е л і г і я і ц е р к в а. "Капітал тримає широкі народні маси в стані злиднів, темноти й неволі. Цим станом означаються і р е л і г і й н і погляди тих народніх мас.

Тільки при суспільному ладі, при якому весь народ визволиться зі злиднів і темноти, коли кожному стануть приступними здобутки науки і кожен буде в становищі рівноправного члена суспільства, визволеного зпід клясового панування, — кожна окрема людина матиме змогу цілком вільно виробити собі певний світогляд відповідно до наукових даних і до моральної г і д н о с т и вільного народу.

В здобутті такого суспільного ладу полягає завдання соціал-демократії.

З цієї метою соціал-демократія мусить об'єднати в с і х визискуваних капіталом і великим землеволодінством, незалежно від їх релігійних поглядів та впливу на їх погляди того стану злиднів і темноти, що в ньому їх тримає капіталізм.

Отже соціал-демократія об'єднує в с і х, що хочуть брати участь у класовій боротьбі робітничої класи та тих клас, що навколо неї гуртуються, незалежно від їх релігійних переконань.

В противність до клерикалізму, який обертає релігію в партійну справу з метою розколоти робітничу класу й тримати широкі пролетарські маси в прислужництві буржуазії, соціал-демократія вважає релігію за приватну справу кожної людини.

Соціал-демократія отже бореться не проти релігії, переконання й почуття кожної людини, але вона бореться проти церков і релігійних товариств, що користуються своїм впливом на віруючих з метою противлення визвольній боротьбі робітничої класи, а тим самим з метою підтримки панування буржуазії.

Соціал-демократія бореться проти сучасного державно-церковного права. Вона домагається такого урегулювання відносин між державою і церквою, яке гарантувало-б кожній людині право жити відповідно до учення її церкви чи релігійного товариства, але яке не допускало-б примусу з боку держави до матеріяльних жертв на церкву, до участі в церковних викладах релігії та в церковних обрядах, до виконання церковних розпорядків."

Через те соціал-демократія висуває такі домагання: відділення церкви від держави; рівність перед законом усіх поглядів /релігійних, філософських і наукових/; церкви, релігійні товариства є організації приватно-правного характеру; все навчання і виховання є світське; уніфікація подружнього права для всіх громадян незалежно від їх визнання; ведення метрик державними органами.

8. **Культурна політика.** "Соціал-демократія засновує і підтримує виховні організації, що змагають до духовного й фізичного виховання молоді в дусі соціалізму. Вона бореться проти піяцтва й піяцьких звичаїв. Вона сприяє розвитку робітничого спорту. Вона організує робітничу освіту й допомагає організації народньої освіти та розвитку народнього мистецтва. Вона підтримує всі змагання найбільш розвинених верств робітничої класи засвоїти здобутки науки й мистецтва та сполучити ці здобутки з тими елементами культури, що ступнево розвиваються із життєвих умов самої робітничої класи й натхнені духом ви-

звольної боротьби, щоб із цього сполучення витворився зародок майбутньої пролетарсько-соціалістичної культури."

У. ПЕРЕХІД ВІД КАПІТАЛІСТИЧНОГО ДО СОЦІАЛІСТИЧНОГО СУСПІЛЬНОГО ЛАДУ.

У боротьбі за класові інтереси робітничої класи та тих клас народу, що коло неї гуртуються, соціал-демократія зустрічає певні межі, що їх витворює капіталістичний суспільний лад. Вона повинна їх розбити.

П е р е д у м о в и для знищення капіталістичного ладу витворюються р о з в и т к о м с а м о г о к а п і т а л і з м у. Перетворюючи капіталіста у звичайного власника акцій, розвиток капіталізму позбавляє капіталістичну власність первісних її функцій, і через те стає можливим її цілковите скасування. Зосереджуючи керування всім народнім господарством у руках великих банків, картелів і трестів, великих промислових і торговельних концернів, розвиток капіталізму уможливає трудящому народові самому перебрати до своїх рук керування народнім господарством шляхом усупільнення засобів продукції й обміну, концентрованих самим таки капіталізмом.

З другого боку розвиток соціалізму породив р о б і т н и ч и й р у х. Разом з робітничим рухом розвиваються кооперативи, колективно-господарські установи, державні й муніципальні підприємства; так виникають форми громадського керування продукцією й розподілом цінностей. Разом з ростом сили робітників росте в них також і розуміння умов продукції, зростає почуття відповідальності перед цілим народом за хід продукції, так утворюється можливість знищення панування капіталу над виробництвом без загрози для самого виробництва.

Одночасно з тим розвивається с о л і д а р н і с т ь м і ж р о б і т н и к а м и ф і з и ч н о ї р о з у м о в о ї п р а ц і. Тим самим вперше витворюються передумови для того, щоб робітники розумової праці добровільно віддавали свої знання й уміння на будівництво соціалістичного суспільства та щоб робітники фізичної праці утворювали для визволеної зпід влади капіталу розумової

праці гідне й для соціалістичного виробництва необхідне положення її серед робітничих колективів усупільнених підприємств.

Якщо таким чином розвиток самого капіталізму витворює передумови для його скасування, то той самий розвиток робить його скасування і с т о р и ч н о ю н е о б х і д н і с т ю.

Чим більше загострюється суперечність між продукційністю праці з одного і добробутом трудящих з другого боку, між змаганням зростаючої культурно робітничої класи до самоозначення і її поневоленням становищем у капіталістичних підприємствах, між її політичною силою і її соціальним безсиллям; чим більше незносною стає господарська диктатура фінансового капіталу, великих національних та інтернаціональних картелів і трестів; чим більшою стає небезпека нових війн, що є наслідком капіталістичних антагонізмів, — тим більшим стає також опір народніх мас проти панування капіталу над продукцією, тим скоріше наближається час, коли вже не можна буде подолати змагання народніх мас вирвати з рук капіталістів засоби продукції й обміну та перевести їх до загального володіння цілого народу.

Але соціалістичний суспільний лад не можна завести в о д н і й невеликій країні, залежній від капіталістичних світових держав; завести його можна тільки на великих, зв'язаних між собою просторах, які мають в собі передумови соціалістичного планового господарства. Через те, після здобуття влади у власній своїй країні соціал-демократична робітнича партія зможе перевести усупільнення засобів продукції, зосереджених у власності капіталістів і великих землевласників, лише остільки, оскільки розвиток інших держав створить для того необхідні передумови.

В міру витворення цих передумов перехід од капіталістичного способу продукції до соціалістичного має здійснюватись таким способом:

І. Приватне й церковне лісове й сільсько-господарське велике землевладіння, будівельна площа у великих містах, копальні, великі підприємства в промисловості й транспорті повинні стати громадською власністю; капіталістична т о р -

г о в л я, капіталістичні б а н к и й а с е к у-
р а ц і й н і підприємства повинні бути замінені
почасти на громадські установи, а почасти на коопе-
ративні організації.

Чи станеться вивласнення з відшкодуванням влас-
ників, чи ні — це залежатиме від тих обставин, що в
них відбудеться вивласнення. Коли воно відбудеться
з відшкодуванням, то викупні облігації повинні бути
сплачені протягом одного покоління із прибутків од
податків з майна та спадщини.

Відповідно до характеру суспільних підприємств
треба їх провадити чи то як підприємства державні,
обласні або муніципальні, чи передати їх під управу
колективно-господарських установ, автономних госпо-
дарських організацій або кооперативів.

Засоби духової продукції — преса, видавництва, те-
атри і т.д. — не повинні бути монополізовані.

Яку частину вивласненої земельної площі належить
передати до розпорядимости сільських громад і яку
її частину на правах термінової чи спадкової арен-
ди передати біднішим селянам, дрібним орендарям, ха-
лупникам і сільським робітникам — про це сказано в
аграрній програмі. x/

2. В переходову добу у с у с п і л ь н е н і й
к а п і т а л і с т и ч н і п і д п р и е м с т в а
і с н у в а т и м у т ь о д н о ч а с н о. В цій фазі розвитку
робітнича кляса муситиме планово сприяти тому, щоб
відбувався з р і с т у с у с п і л ь н е н и х
п і д п р и е м с т в з а р а х у н о к к а п і-
т а л і с т и ч н и х.

Як керовники усуспільнених підприємств, так рів-
нож і робітники та службовці підприємств, що вже пе-
рейшли під керму громади, де панує робітнича кляса,
колективно-господарських установ чи робітничих ко-
оперативів, повинні уважати свою працю за с л у-
ж е н н я ц і л і й р о б і т н и ч і й к л я-
с і і в її інтересах мусять сприяти зміцненню і

x/Матеріяли до цього опублікувала Закордонна Група
У.С.Д.Р.П. в таких своїх виданнях: I/ О.Бауер.—Аг-
рарна політика. Переклад М.Галагана. Київ-Прага-Львів
1923. 2/Збірник II "Голос Соціаліста". 1926 /стор.
51-57/. Аграрна програма австрійської соціал-демо-
кратії. Подав С.Горський.

розвиткові цих підприємств.

Для цього з одного боку громади й кооперативи мусять притягати зайнятих у цих підприємствах робітників і службовців до якнайбільшої участі в керівництві усупільнених підприємств, мусять робити ці підприємства зразковими в соціально-політичному відношенні і, оскільки це не загрожує існуванню і розвиткові усупільнених підприємств, створювати в них умови праці кращі, ніж у капіталістичних підприємствах; з другого боку, зайняті в усупільнених підприємствах робітники й службовці повинні якнайбільше підносити робітничу дисципліну й продуктивність праці.

В міру того, як здійснюватимуться ці передумови, будуть розвиватись також і нові методи регулювання умов праці в усупільнених підприємствах. Всяка суперечка щодо умов праці в капіталістичному підприємстві - незалежно від того, чи належить воно окремому капіталістові чи державі, де панує класа капіталістів - є боротьба між капіталом і працею; в цій боротьбі робітнича класа не може відмовитись од уживання такої зброї, як страйк. Але кожна суперечка щодо умов праці в підприємстві, що вже належить громаді, де панує робітнича класа, або робітничому кооперативові, є конфлікт між загальними інтересами всієї робітничої класи і спеціальними інтересами окремої верстви робітників; не обмежуючи права зайнятих у цих підприємствах робітників страйкувати, соціал-демократія має виховувати у робітників цих підприємств свідомість того, що такі конфлікти мусять, як правило, розв'язуватись мировими комісіями та арбітражними судами, які призначає організація, що об'єднує всі професійні союзи.

3. Соціалізм скасує власність визискувачів - капіталістів і великих землевласників, а не трудову власність дрібних промислових верств і селян. Але він з усією енергією сприятиме розвиткові дрібно-промислових і селянських кооперативів, повільному добровільному зкооперуванню придатних до того галузей продукції й збуту їх продуктів, а тим самим він втягатиме їх в систему соціалістичного суспільства,

яке буде розвиватись.

4. В міру того, як буде переводитись вивласнення класи капіталістів, суспільство муситиме перебірати ті функції, що їх до того часу виконувала класа капіталістів. Накопичення капіталу уступить місце плановому збільшенню й удосконаленню самим суспільством громадського виробничого апарату; замість поповнення інтелігенції синами буржуазії вона буде поповнюватись дітьми всіх верств народу, які у відповідних установах матимуть можливість одержувати на громадські кошти освіту, потрібну для виконання функцій, що вимагають високого духовного розвитку; на місце меценатства капіталістів і великих землевласників приїде дбання цілого суспільства про розвиток науки й мистецтва.

Після усупільнення великих та зкооперування дрібних підприємств розвиток продукційних сил із засобу збогачення капіталістів і землевласників обернеться в засіб піднесення добробуту, здоров'я й культурного рівня широких народніх мас. Після усунення безплановости капіталістичного способу продукції суспільство вперше здобуде можливість забезпечити кожному трудящому тривале право на працю. Оскільки робітники й службовці самі означатимуть свої трудові процеси й порадкуватимуть продуктами своєї праці, оскільки більшим напруженням своїх сил вони будуть забезпечувати собі й своїм дітям вищий рівень життя, остільки праця цілого життя робітника вперше набірає для нього змісту й цінности. Разом з відстрашувачими сторонами пролетарського існування зникнуть і причини надмірної конкуренції в дрібному промислі й надмірної заборжености селянства. Разом зі зникненням суспільства, поділеного на визискувачі й визискувані класи, усуватиметься класове панування й класова боротьба; увесь народ стане єдиним народнім колективом, що спільно користуватиметься продуктами своєї праці.

VI. ІНТЕРНАЦІОНАЛ.

В рямцях капіталістичного суспільства піднесення робітничої класи одної країни залежить од піднесення робітничої класи всіх інших країн. Повалення капіталістичного суспільства й будування соціалістичного вимагає співробітництва робітничих клас усіх країн. Через те на соціалістичних робітничих партіях лежить завдання: об'єднати робітників усіх країн для спільної боротьби, навчити їх допомагати один одному в боротьбі й підпорядковувати спеціальні інтереси робітників кожної окремої країни загальним інтересам міжнародної робітничої класи, полагоджувати на основі самоозначення пролетаріату розкол всередині робітничої класи і таким чином протиставити міжнародній силі капіталу об'єднану організовану силу робітничої класи цілого світу.

Ближчим завданням Інтернаціоналу, що в ньому об'єднані робітники всіх країн, є боротьба проти небезпеки війни, що виникає із капіталізму.

В боротьбі проти небезпеки війни соціал-демократична робітнича партія, разом з робітничими партіями інших країн, ставить собі такі завдання:

1. Соціал-демократія домагається виховання молоді в дусі миру між народами й, пошани до прав і гідності чужих народів. Вона бореться проти всякої політики, яка викликає ненависть між народами; через те вона з особливою енергією бореться проти позбавлення прав нації оцїональних меншостей та проти насильств над ними.

2. Соціал-демократія домагається, щоб додержувано дружніх стосунків з усіма державами. Вона буде противитись всякій спробі втягнути республіку у війну і всіма своїми силами буде змагатись проти всякої імперіалістичної чи націоналістичної війни.

3. Соціал-демократія свідомо того, що тривалий мир можна забезпечити тільки на основі свободи й рівноправності народів. Вона обороняє право всіх народів на самоозначення. Такого самого права вона вимагає і для свого

власного народу.

Вона підтримує визвольну боротьбу всіх народів проти імперіялістичного, чужоземного панування і проти контрреволюційного втручання в їх революційну боротьбу.

Вона обстоює свободу австро-німецького народу проти спіки й визиску чужоземного капіталу та проти втручання інших держав у внутрішні справи республіки. Вона дасть рішучу одсіч всякій зовнішній спробі накинати австрійському народові монархічну реставрацію або підпорядкувати його фашистському насильству.

4. Соціал-демократія вважає за необхідний вислід революції 1918 р. прилучення німецької Австрії до Німеччини. Вона буде мирним шляхом змагати до об'єднання з німецькою республікою.

5. Соціал-демократія змагає до встановлення такого міжнародного правного ладу, який давав би можливість полагоджувати мирним шляхом всі суперечки між народами, захищати слабші народи проти сильних, перевести міжнародне роззброєння й ревідувати імперіялістичні договори 1919 р. згідно з принципом права народів на самоозначення.

Теперішню Лігу Націй соціал-демократія вважає за бойовище класової боротьби. Вона бореться проти капіталістичних і імперіялістичних сил, що перетворюють Лігу Націй у знаряддя захисту капіталістичного ладу й державного устрою, створеного імперіялістичними договорами 1919 р. Вона вважає, що завданням міжнародної робітничої класи є: поставити Лігу Націй під свій вплив, добитись того, щоб усі народи могли вступити в Лігу Націй, демократизувати її організацію, щоб через здобуття влади в окремих державах здобути також і Лігу Націй та обернути її тим самим у справжнього оборонця миру й свободи всіх народів.

Всю свою сучасну боротьбу соціал-демократія підпорядковує боротьбі за свою остаточну мету: за тривале забезпечення миру між народами й свободи народів через інтернаціональну федерацію національних соціалістичних громад.

Переклав М. Галаган.

Прага, листопад 1927 р.

(50r)

0,66 (1986)

3898

Видання Закордонної Групи У. С.-Д. Р.

1. *К. Каутський*. Соціалізація і робітничі ради. Переклад М. Галагана. Ц. 2 к. ч.
2. *А. Паникук*. Марксизм і Дарвінізм. Переклад М. Галагана. Ст. 70. Ц. 6 к.
3. *К. Каутський*. Диктатура пролетаріату. Переклад М. Галагана. Ст. 74. Ц. 7 к. ч.
4. *G. D. H. Cole*. Гільдовий соціалізм. Переклад М. Галагана. Ст. 32. Ц. 3 к. ч.
5. *К. Каутський*. Від демократії до державного рабства. Переклад М. Галагана. Ст. 120. Ц. 9 к. ч.
6. *О. Бауер*. Аграрна політика. Переклад М. Галагана. Ст. 24. Ц. 3 к. ч.
7. *Г. Айолло*. Большевики і національне питання. Ст. 44. Ц. 4 к. ч.
8. *Голос Соціаліста*. Збірник I. Ст. 104. Ц. 6 к. ч.

Зміст: Наші позиції і завдання, Г. Штребель — Проблема соціальної демократії; Ю. Дараган — Вперед! (поезія); Ф. Одуд — «Українізація» (фельетон); М. Галаган — Визнання ССОР; Г. А-ко — Огляд міжнародного соціалістичного і робітничого руху. Документи і резолюції. З життя Закордонної Групи. Бібліографія. Відозва Екзекутиви Соціалістичного Робітничого Інтернаціоналу.

9. *Ф. Адлер*. Критика звіту англійської делегації про С. С. С. Р. Переклад М. Галагана. Ст. 40. Ц. 2.50 к. ч.
10. *К. Каутський*. Соціалістичний Інтернаціонал та С. С. С. Р. Переклад С. Літова. Ст. 28. Ц. 3 к. ч.
11. *К. Каутський*. Проблеми соціалізації. Переклад С. Горського. Ст. 12. Ц. 1.50 к. ч.
12. *К. Каутський*. Пролетаріат в С. С. С. Р. Переклад М. Галагана й С. Літова. Ст. 16. Ц. 2 к. ч.
13. *Голос Соціаліста* Збірник II. Ст. 68. Ц. 7 к. ч.

Зміст: Єдиний пролетарський фронт; Г. Айолло — Ленінізм і марксизм; М. Галаган — В перспективі минулого і майбутнього; А. Корський — Польська криза; Г. А-ко — Огляд міжнародного соціалістичного і робітничого руху; Матеріали до теоретично-програмових питань соціалізму; Резолюції міжнародного соціалістичного конгресу; Хроніка українського соціалістичного і робітничого руху; Посмертна згадка — Симон Петлюра.

14. Матеріали до теоретично-програмових питань соціалізму: Нова програма Австр. Соц.-Дем. Роб. Партії. Переклад М. Галагана. Ст. 22. Ц. 3 к. ч.

1 кор. чеська = три центи амер.

Адреса:

Praha-Smíchov, Malvazinka 1640.

№ 3898

МАТЕРІАЛИ